

جمهوری اسلامی ایران

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

رساله علمی سطح ۳

موضوع رساله:

شیوه‌های حضرت علی علیه السلام در جذب و هدایت دشمن

استاد راهنما:

حجه الاسلام والمسلمین دکتر کاوس (محمد) روحی برندق

استاد مشاور:

حجه الاسلام والمسلمین دکتر رضا باقی زاده

محقق:

صالح قربانیان

سال تدوین:

۱۳۹۱

باتقدیر و شکر صمیمانه از:

استاد محترم که بنده را در نوشتن این پایان نامه راهنمایی و همراهی
کردند، خصوصا استاد ارجمندم جناب آقای روحی که در این راه
میش از یک استاد راهنما همراه و یاورم بودند.

چکیده:

رهبران برای جذب و هدایت نیروی انسانی به سمت اهداف از پیش تعیین شده، باید به یک سری ارزشیوهایی که از یک سلسله اصول گرفته شده اند، پای بند باشند. رعایت و به کارگیری این روشها، افزایش کیفیت کاری آنان را در پی داشته، همچنان که بی توجهی به آنها نیز سبب شکست رهبران در رسیدن به اهداف مورد نظر خواهد شد.

آنچه که ما در این نوشتار به دنبال آن بوده ایم، دستیابی به شیوه‌های استفاده شده توسط امام علی علیه السلام برای جذب و هدایت دشمن بوده است. برای این منظور از روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای بهره جسته ایم و با این نتایج دست یافته ایم:

روشهای اخلاقی عرفانی و روانی استفاده شده توسط امام علی علیه السلام شامل هفت موضوع کلی می‌باشد: ایجاد حس امنیت در مخاطب، توجه به نیاز مخاطب و علاقمندی ذاتی به دیگران، تواضع، جلم و بردباری، عفو و گذشت، انفاق و بخشش، نیک سیرتی و خوش خلقی.

در شیوه‌های علمی امام علی علیه السلام به سه موضوع اساسی و کلی پرداخته شده است: پاسخ به پرسشهای علمی و دینی، انجام گفتگو و مناظره، قضاوت.

و در نهایت در شیوه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی؛ عدالت محوری، سکوت، مدارا، تعلیم و آموزش عمومی، توسعه آزادی‌های سازنده، انتقادپذیری، توسعه و آبادانی و در نهایت نبرد از شیوه‌های بوده که آن حضرت علیه السلام در جاهای مختلف و به فراخور زمان و مکان و همچنین تنوع دشمنان از آنها برای جذب و هدایت مخالفان و دشمنان استفاده کرده است.

کلمات کلیدی: جذب، هدایت، امام علی علیه السلام دشمن، سیره

فهرست:

- چکیده: أ
- فهرست: ب
- مقدمه: ك
۱. کلیات: ۱
- سوالات تحقیق: ۱
- الف) سوالات اصلی: ۱
- ب) سوالات فرعی: ۱
- فرضیه تحقیق: ۲
- اهداف و فوائد تحقیق: ۲
- پیشینه تحقیق و امتیاز این پژوهش: ۲
- جامعه آماری و گروه نمونه: ۳
- کاربرد نتایج تحقیق: ۳
- ضرورت این انتخاب و انجام تحقیق: ۳

- روش پژوهش : ۴.....
- روش داده پردازی: ۴.....
۲. مفاهیم: ۴.....
- ۱-۲. روش: ۴.....
- ۲-۲. جذب: ۵.....
- ۳-۲. هدایت: ۵.....
- ۴-۲. دشمن: ۵.....
- ۱-۴-۲. ناکثین: ۶.....
- ۲-۴-۲. قاسطین: ۷.....
- ۳-۴-۲. مارقین: ۸.....
- ۵-۲. مبانی: ۹.....
۱. ایجاد حس امنیت در مخاطب: ۱۲.....
- ۱-۱. امنیت در لغت و اصطلاح: ۱۲.....
- ۲-۱. امنیت در قرآن: ۱۳.....
- ۳-۱. امنیت در کلام امیرالمومنین علیه السلام: ۱۴.....
- ۴-۱. امنیت در سیره امیرالمومنین علیه السلام: ۱۵.....
- ۵-۱. رابطه امنیت با جذب و هدایت: ۱۶.....
۲. تواضع ۱۷.....
- ۱-۲. معنای لغوی و اصطلاحی: ۱۷.....

- ۲-۲. فضیلت تواضع در قرآن: ۱۷
- ۳-۲. تواضع در کلام امیرالمومنین علیه السلام: ۱۸
- ۴-۲. تواضع در سیره امیرالمومنین علیه السلام: ۱۸
- ۵-۲. تواضع و ارتباط آن با جذب و هدایت: ۱۹
۳. توجه به نیاز مخاطب و علاقمندی ذاتی به دیگران: ۱۹
- ۱-۳. کرامت انسانی در قرآن: ۱۹
- ۲-۳. علاقمندی به دیگران در کلام و سیره: ۲۰
- ۱-۲-۳. ذکر شیوه‌ها و مصادیق: ۲۱
- ۱-۱-۲-۳. مهربانی و دوستی مردم: ۲۱
- ۲-۱-۲-۳. ارتباط مستقیم با مردم: ۲۲
- ۳-۱-۲-۳. تحمل دشواری‌های مردم: ۲۳
- ۳-۳. رابطه بین توجه و علاقه ذاتی به مخاطب با جذب و هدایت: ۲۴
۴. حلم و بردباری: ۲۵
- ۱-۴. حلم در لغت و اصطلاح: ۲۵
- ۲-۴. حلم در قرآن: ۲۶
- ۳-۴. حلم و بردباری در احادیث: ۲۷
- ۴-۴. سیره امام علی: ۲۸
- ۵-۴. رابطه حلم با جذب و هدایت: ۲۹
۵. عفو: ۳۰

- ۱-۵. عفو در لغت و اصطلاح: ۳۰
- ۲-۵. عفو در قرآن: ۳۰
- ۳-۵. عفو در احادیث: ۳۱
- ۴-۵. سیره امام علی: ۳۲
- ۵-۵. رابطه عفو و جذب و هدایت: ۳۵
۶. انفاق و بخشش: ۳۶
- ۱-۶. انفاق در لغت و اصطلاح: ۳۶
- ۲-۶. انفاق و بخشش در قرآن: ۳۷
- ۳-۶. جود و بخشش در احادیث: ۳۷
- ۴-۶. بخشش در سیره امام علی علیه السلام: ۳۸
- ۵-۶. رابطه بخشش و انفاق با جذب و هدایت: ۳۹
۷. نیک سیرتی: ۳۹
- ۱-۷. معنای نیک سیرتی: ۳۹
- ۲-۷. نیک سیرتی در قرآن: ۴۰
- ۳-۷. خوش خلقی در احادیث: ۴۱
- ۴-۷. حسن خلق در سیره معصومین علیهم السلام: ۴۲
- ۵-۷. رابطه حسن خلق با جذب و هدایت: ۴۳
۱. پاسخ به پرسشهای علمی و دینی: ۴۷
- ۱-۱. اهمیت علم آموزی در قرآن: ۴۷

- ۲-۱. اهمیت علم آموزی در کلام و سیره امام علی علیه السلام: ۴۹
- ۳-۱. رابطه علم با جذب و هدایت: ۵۱
۲. گفتگو و مناظره: ۵۱
- ۱-۲. گفتگو در قرآن: ۵۲
- ۲-۲. فرهنگ گفتگو در احادیث و سیره امام علی علیه السلام: ۵۴
- ۱-۲-۲. ناکنین: ۵۵
- ۱-۱-۲-۲. مناظره: ۵۷
- ۲-۱-۲-۲. اعزاز سفیر: ۵۷
- ۲-۲-۲. قاسطین: ۵۸
- ۱-۲-۲-۲. پیام آماده باش: ۶۱
- ۲-۲-۲-۲. خطابه: ۶۱
- ۳-۲-۲. گفتگو با خوارج: ۶۲
- ۳-۲. رابطه‌ی گفتگو با جذب و هدایت: ۶۴
۳. قضاوت: ۶۵
- ۱-۳. قضاوت در لغت و اصطلاح: ۶۵
- ۲-۳. قضاوت در قرآن: ۶۵
- ۳-۳. قضاوت در احادیث و سیره: ۶۶
- ۴-۳. رابطه قضاوت با جذب و هدایت: ۶۷
۱. انتقاد پذیری: ۷۰

- ۱-۱. معنای لغوی و اصطلاحی: ۷۰
- ۲-۱. انتقاد و انتقاد پذیری در قرآن: ۷۰
- ۳-۱. انتقاد و انتقاد پذیری در کلام امیرالمومنین علیه السلام: ۷۰
- ۴-۱. انتقاد پذیری در سیره امام علی علیه السلام: ۷۱
- ۵-۱. رابطه انتقاد پذیری با جذب و هدایت: ۷۳
۲. تعلیم و آموزش عمومی: ۷۴
- ۱-۲. تعلیم در لغت: ۷۴
- ۲-۲. تعلیم در قرآن: ۷۵
- ۳-۲. تعلیم و آموزش عمومی در احادیث: ۷۵
- ۴-۲. تعلیم و تربیت در سیره امام علی علیه السلام: ۷۶
- ۱-۴-۲. پرهیز از بر هم زدن سنت‌های پسندیده: ۷۷
- ۲-۴-۲. ستیز با سنت‌های ناپسند: ۷۸
- ۵-۲. رابطه تعلیم و تربیت عمومی با جذب و هدایت: ۷۸
۳. توسعه آزادی‌های سازنده: ۷۹
- ۱-۳. اقسام آزادی: ۷۹
- ۲-۳. مفهوم آزادی در قرآن: ۸۰
- ۳-۳. مفهوم آزادی در احادیث و سیره معصومین: ۸۱
- ۴-۳. رابطه آزادی با جذب و هدایت: ۸۳
۴. توسعه و آبادانی: ۸۴

- ۱-۴. توسعه در لغت و اصطلاح: ۸۴
- ۲-۴. مفهوم توسعه در قرآن: ۸۵
- ۳-۴. توسعه و آبادانی در کلام امیرالمومنین علیه السلام: ۸۵
- ۴-۴. توسعه و آبادانی در سیره امیرالمومنین علیه السلام: ۸۶
- ۱-۴-۴. شیوه‌های توسعه و آبادانی: ۸۷
- ۱-۴-۴-۱. توجه به تجار و کشاورزان: ۸۷
- ۲-۴-۴-۲. جلوگیری از احتکار و کم فروشی: ۸۸
- ۳-۴-۴-۳. به تاخیر نیانداختن تقسیم ثروت‌های عمومی: ۸۹
- ۴-۴-۴-۴. تقسیم برابر ثروت‌های عمومی: ۹۰
- ۵-۴-۴-۵. فراهم ساختن نیازمندی‌های ضروری برای همه: ۹۰
- ۶-۴-۴-۶. حمایت از طبقه‌های پایین جامعه: ۹۰
- ۵-۴. رابطه توسعه و آبادانی با جذب و هدایت: ۹۱
۵. سکوت: ۹۲
- ۱-۵. سکوت در لغت و اصطلاح: ۹۲
- ۲-۵. سکوت در قرآن: ۹۳
- ۳-۵. سکوت در کلام معصومین علیهم السلام: ۹۳
- ۴-۵. سکوت در سیره امام علی علیه السلام: ۹۴
- ۵-۵. رابطه سکوت با جذب و هدایت: ۹۵
۶. عدالت محوری: ۹۶

- ۹۶..... ۱-۶. معنای لغوی و اصطلاحی:
- ۹۷..... ۲-۶. عدالت در قرآن:
- ۹۸..... ۳-۶. عدالت در کلام امیر المومنین علی علیه السلام:
- ۱۰۲..... ۴-۶. عدالت در سیره امیر المومنین علی علیه السلام:
- ۱۰۴..... ۵-۶. رابطه عدالت با جذب و هدایت:
- ۱۰۵..... ۷. مدارا:
- ۱۰۵..... ۱-۷. مدارا در لغت و اصطلاح:
- ۱۰۶..... ۲-۷. مدارا در قرآن:
- ۱۰۶..... ۳-۷. مدارا در کلام معصومین علیهم السلام:
- ۱۰۷..... ۴-۷. مدارا در سیره امام علی علیه السلام:
- ۱۰۸..... ۱-۴-۷. بیعت
- ۱۰۸..... ۲-۴-۷. متهمین به خیانت:
- ۱۱۱..... ۳-۴-۷. مخالف
- ۱۱۲..... ۴-۴-۷. سستی مردم
- ۱۱۴..... ۵-۷. رابطه مدارا با جذب و هدایت:
- ۱۱۴..... ۸. نبرد:
- ۱۱۵..... ۱-۸. نبرد در قرآن:
- ۱۱۶..... ۲-۸. نبرد در کلام و سیره امام علی علیه السلام:
- ۱۱۶..... ۱-۲-۸. دلایل نبرد:

۱۱۷..... ۸-۲-۲. شیوه اداره نبرد:.....

۱۱۷..... ۸-۲-۲-۱. نهی از آغاز جنگ (اقامه حجت قبل از جنگ).....

۱۱۹..... ۸-۲-۲-۲. خوش رفتاری با بازماندگان جنگ:.....

۱۱۹..... ۸-۲-۲-۳. نیایش به هنگام نبرد:.....

۱۲۲..... ۸-۳. رابطه نبرد با جذب و هدایت:.....

۱۲۳..... خاتمه:.....

۱۲۳..... نتیجه گیری:.....

۱۲۴..... پیشنهادها:.....

۱۲۶..... کتابنامه:.....

مقدمه:

امام علی علیه السلام پس از پیامبر صلی الله علیه و آله مصداق کامل اسوه حسنه‌اند و پیروی از وی، موجب هدایت و کمال امت اسلامی بلکه انسانی است و شیوه آن بنده راستین حق، سبب ترقی، رشد و تکامل بشر خواهد بود و به همان نسبت، سرپیچی از روش او، گمراهی و نابودی همیشگی را در پی خواهد داشت.

شناخت شیوه‌های هدایت و جذب امیرمؤمنان علی علیه السلام به عنوان شاخص‌ترین منبع از سیره عملی و نظری ائمه علیهم السلام در جذب و هدایت دشمن؛ با اشاره به شیوه‌های عموم معصومین و نیز دستوره‌های قرآنی و شیوه‌های عقلانی به صورت گذرا و نیز اشاره به شیوه‌های امیرالمؤمنین علی علیه السلام در سایر عرصه‌ها با تمرکز بر خصوص شیوه‌های آن حضرت در جذب و هدایت دشمن شامل شیوه‌های اخلاقی عرفانی روانی، شیوه‌های علمی و شیوه‌های فرهنگی اجتماعی سیاسی و نیز اعم از شیوه‌های متخذ از گفتار و رفتار آن حضرت، مساله و قلمرو و گستره‌ی این تحقیق می‌باشد.

در این تحقیق سعی شده است که با استفاده از اسناد نوشتاری، سامانه‌های رایانه‌ای و نرم افزارهای علمی به استخراج دقیق تمامی شیوه‌های جذب و هدایت امیرمؤمنان علی علیه السلام در هدایت دشمن از منابع و مدارک معتبر پرداخته شود که می‌تواند به عنوان الگوی عملی برای عموم رهبران دینی، مبلغان و مروجان دینی و... در سمت‌های مختلف جهت استفاده‌ی کاربردی و اجرا کردن آن در عمل به کارآید.

این تحقیق در چهار فصل نوشته شده است. فصل اول آن از دویخش کلیات و مفاهیم تشکیل شده است. در فصل دوم به بررسی شیوه‌های شیوه‌های اخلاقی، عرفانی و روانی استفاده شده توسط آن حضرت علیه السلام پرداخته است

که شامل تواضع، خوش خلقی، توجه به نیاز مخاطب و ایجاد حس امنیت در مخاطب و... از جمله موضوعات مورد بحث و بررسی شده در این فصل می‌باشند.

فصل سوم به بررسی شیوه‌های علمی استفاده شده توسط آن حضرت علیه السلام در جذب و هدایت دشمنانش می‌باشد که سعی شده فقط به عنوانهای اصلی و مهم پرداخته شود. موضوعاتی از قبیل؛ برگزاری گفتگو و مناظره، پاسخ به پرسشهای دینی و علمی و قضاوت‌های انجام شده توسط امام علیه السلام در این فصل مورد توصیف و تحلیل واقع شده‌اند. اما فصل چهارم که حجم عمده این تحقیق را برعهده دارد که شامل شیوه‌های فرهنگی اجتماعی سیاسی است که آن حضرت علیه السلام برای جذب و هدایت دشمنان و مخالفانشان از آنها بهره جسته‌اند. در این فصل عناوین مهمی چون؛ عدالت محوری، سکوت، مدارا، توسعه آبادانی، تعلیم و آموزش عمومی، توسعه آزادی‌های سازنده و نبرد مورد بحث قرار گرفته شده است.

و در نهایت در خاتمه‌ی تحقیق به بیان نتیجه‌ی به دست آمده از تحقیق و همچنین بیان پیشنهادهایی برای سایر دانش‌پژوهانی که می‌خواهند به تحقیق در موضوع‌هایی مربوط و نزدیک به این موضوع بپردازند، پرداخته شده است.